

Fișe pentru o enciclopedie a teatrului românesc

Trupa Fanny Tardini-Vlădicescu într-o istorie de teatru inedită (II)

A doua stagiune a trupei Tardini—Vlădicescu la Cernăuți se încheia, triumfal, în 21 martie 1865. Spectacolele de la hotelul „Moldavia” începuseră la 14 noiembrie 1864, în cuprinzătorul repertoriu figurând 30 de piese românești și 24 de traduceri (apud. T. Bălan, *Buletinul „Mihai Eminescu”, nr. 11, 1933*). S-au dat 54 de reprezentații, majoritatea afișelor păstrându-se; ele au fost publicate de istoricul T. Bălan în *Buletinul „M. Eminescu”,* apoi reproduse tot de el în sinteza încă inedită privind viața teatrului bucovinean între 1855—1913.

În ultimele seri de teatru ale acestei secunde stagiuni apărură pe neașteptate Mihai Eminescu. Demisionase din funcția de copist la Comitetul permanent al județului Botoșani, urmându-și astralul său destin. A știut că actorii poposiseră încă o dată în Bucovina și petrecuse cu greu iarna, departe de ei (cf. George Munteanu, *Hyperion 1, Viața lui Eminescu, Minerva, 1973*). Gala Galaction avea dreptate scriind în lirica sa monografie, *Mihai Eminescu*, ed. Flacăra, 1914 că „Teatrul Stefaniei Tardini îl destăinuiește pe Eminescu, definitiv, asupra lui însuși. Avea 14 ani și câteva luni”.

Astfel stînd lucrurile, istoria acestor două turnee ale inimicasei animatoare (13 martie — 27 mai 1864; 14 noiembrie 1864 — 21 martie 1865) trebuie cercetată cu toată atenția: ele au înfruntat decisiv conștiința națională în „dulcea Bucovină” și au aripat imaginația poetului nepereche.

În ajunul părăsirii Cernăuților, după primul turneu din primăvara lui 1864, pentru a trece munții în Transilvania, Fanny Tardini redactează o nouă petiție către Guvernământul Bucovinei. În în-

telegere cu membrii comitetului teatral, Ion Costin, Nicolae și Gheorghe Hurmuzachi, Vasile Zotta etc., ea dorea să se reîntoarcă, în sezonul de iarnă, pentru a doua stagiune. Înainte de a i se da răspunsul (favorabil), Guvernământul Bucovinei raportează Ministerului de Poliție din Viena despre reprezentațiile teatrale ale petiționarei, despre implicațiile lor în viața românească a Bucovinei, destul de incomode pentru ordinea chezarocrăiască. Transcriem din copia dactilografiată a cărții lui Teodor Bălan,

traducerea actului redactat în germană:

„Cernăuți 1864, Iulie 14. Guvernământul Bucovinei raportează Ministerului de Justiție din Viena despre autorizația ce urmează să se elibereze pentru reprezentațiile românești ale doamnei Fanny Tardini. Prezidiul se referă la faptul că în februarie s-a eliberat doamnei Fanny Tardini autorizația cu condiția expresă că nu i se eliberează concesiunea pentru înființarea unei trupe teatrale pentru Bucovina. Acum, doamna Tardini își înnoiește cererea pentru a da reprezentații în Cernăuți, în timpul de la 1 noiembrie 1864 pînă la sfîrșitul lui aprilie 1865. Dar, într-uit Sinnmayer primise acum autorizația pentru reprezentații germane și poloneze, ar exista în Cernăuți trei trupe teatrale, dintre care s-ar desființa probabil aceea care e avizată numai la încasări. Cu toate acestea ar fi deosebit de greu a refuza uneia sau alteia din trupe autorizația, deoarece publicul de orice naționalitate și de orice limbă insistă asupra pretențiilor sale, ținînd înaintea de toate morțiș la principiul egalei îndreptățiri, fără să ia în considerare soarta tristă ce așteaptă de obicei trupele de teatru. Cel mai degrabă și cel mai sigur va fi lovită de desființare trupa românească (...). Dar tocmai acestei trupe i se asigură existența de către cîțiva moșieri de naționalitate română.

Dar ideea aducerii la Cernăuți a acestei trupe în primăvara aceasta a pornit tocmai de la acești moșieri care sînt gata la noi jertfe, neconsiderînd jertfele financiare ce li se vor impune și mîlînd în calcul situația materială precară în care ei înșiși se găsesc, aceasta numai pentru a dovedi că naționalitatea românilor din capitala Bucovinei se găsește pe o bază solidă. Îmi permit a observa că publicul român din Cernăuți, care vizitează teatru, cuprinde 200—300 persoane. Cu străduințele acestea ale românilor din Cernăuți se urmăresc mai puțin scopuri sociale și încă mai puțin culturale. (...). Aducerea acestel trupe aici oglîndește unul din demersurile românilor băștinași, care se succed de cîțiva ani încoace în mod sistematic, pentru a demonstra la toate ocaziile populației României învecinate apartenența Bucovinei românești; cu acest prilej se manifestă cu părere de rău tendința de a dovedi superioritatea culturală față de toți care nu aparțin elementului românesc sau cel puțin care nu colaborează cu românii.

Stînd astfel lucrurile, refuzul autorizației pentru trupa românească ar însemna o jignire profundă și s-ar exploata ca atare de către conducătorii treburilor naționale și de aceea, călăuzit de aceste

considerații, n-am respins în februarie prima cerere a Tardini, fiind de părere că ea va face deocamdată o încercare, deoarece în Bucovina existența trupelor teatrale nu este asigurată fără subvenții substanțiale. Dar, întrucît ea repetă cererea, și e evident că boierii mei sus amintiți, constituiți în comitet teatral, intenționează să aducă trupa în țară, cred că nu greșesc dacă înaintez cererea ei înaltului ministru spre rezolvare, avînd în vedere faptul că petiționara este cetățeană străină.

Prezidiul țării nu știe ce să facă. Legea trupelor nu conține nici o dispoziție cu privire la cetățenii străini (...). În Cernăuți nu există o clădire potrivită pentru teatru ci numai un local într-un restaurant, care se folosește de obicei pentru reprezentații teatrale. De aceea, rugăm ca problema aceasta să se rezolve cît se poate de în grabă, deoarece localul trebuie transformat sau lărgit, ceea ce trebuie confecționat încă în cursul verii și anume parte pe cheltuiela așa-zisului comitet teatral român.

În afară de aceasta, ar fi nimerit ca, din considerații politico-polițienesti, cererea ei (a doamnei Tardini) să fie respinsă. Totuși, cred că pentru moment persistă încă acele considerații care fac inoportună opoziția față de tendințele naționale și de aceea trebuie acordată autorizația pe timp de 6 luni cu condiția ca reprezentațiile să aibă loc numai într-un local aprobat de oficialitate; în acest caz îmi rezerv dreptul, avînd în vedere faptul că în Cernăuți există numai un singur local potrivit, să fixeze numărul reprezentațiilor, două într-o săptămînă, aceasta pentru menajarea intereselor trupeii germane și poloneze. Președintele țării: Rudolf conte Amadei“.

Cu siguranță, documentele reproduse aici din lucrarea înedită **Contribuții la istoria teatrului românesc. Teatrul român din Bucovina (1855—1913)** de Teodor Bălan, împreună cu celelalte acte din cuprînzătoarea anexă, urmează să figureze în **sumarul** unuia dintre volumele colecției **Documente bucovinene**, publicată tot prin osîrda distinsului istoric. Vitregia vremurilor nu i-a îngăduit lui T. Bălan să editeze deocîțase volume între 1933 și 1942. Cuprînd mărturii de arhivă din peste trei secole, 1507—1833. A desvîrșit vigurosul bătrîn opena vieții — **Documente bucovinene** — în tîna casei sale înșesată cu scumpe relicve, ordonînd materialul transcriș din arhivele cernăuțene? Cu siguranță, vom ști cîndva.

Ionuț NICULESCU